

פרשה

מוסף לפרשת השבוע מבית נשמה

סוער במדבר: בני ישראל מצטווים בחוקת התורה, בלק מנסה להכניע את העם באמצעים מיסטיים ופינחס עומד במרכזה של דרמה גדולה. אבל בפרשות **מטות** **מסעי** מתחילים לראות את הסוף...

מֵה־טָבוֹ אֶחָלִיף
יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְרֵיֶךָ
יִשְׂרָאֵל
"במדבר כד ה"

ב"ה • גליון מס' 1 • תמוז תש"פ

חקת

בלק

פנחס

מטות מסעי

פרשת חוקת

הפרשה בקצרה

מאת הרב נפתלי ליפסקר

חוגגים 40

מפרשה זו מתארת התורה את קורות בני ישראל במדבר סיני בשנה ה-40 והאחרונה למסעם במדבר

מפשיט משה מאהרון את בגדי הכהן הגדול ומלביש אותם על בנו אלעזר. אהרון מת, והעם מתאבל על אהובו במשך 30 יום.

מלחמה עם הכנעני מלך ערד (כא-ג)

מלך ערד שבנגב אינו רואה בעין יפה את הגעתם של בני ישראל לאזורו, והוא יוצא למתקפה צבאית, ואף לוקח שבויים מבני ישראל. משה מתפלל אל ה' ומבטיח שאם ינצח במלחמה יקדיש את השלל לקב"ה. ה' שומע לתפילתו, ובני ישראל מנצחים במלחמתם נגד מלך ערד.

מתלוננים, נענשים ונרפאים (כא-ד-ו)

העם מותש מהדרך המתארכת בגלל הצורך לעקוף את ארץ אדום.

פרה אדומה (יט-א-כב)

הקב"ה מצווה את משה ואהרון לקיים את מצוות 'פרה אדומה': לקחת פרה ששערותיה אדומות, שאין בה אף מום ושלא נשאה מעולם בעול. לאחר שחיטתה שורפים את הפרה, אוספים את האפר, ושופכים אותו לכלי ובו מי מעיין. האפר הופך לחומר-סגולי המטהר טמאים.

התורה מפרטת את אופן הכנת מי הטהרה, את דרך השימוש בהם וכן כמה מדיני טומאה וטהרה.

פטירת מרים ומי מריבה (כא-ג)

זוהי השנה ה-40 לנדודי בני ישראל במדבר. מרים הנביאה מתה. לאחר פטירתה, נעלמה באר המים שליוותה את בני ישראל במדבר בזכותה של מרים, והעם צמא למים.

ה' מצווה את משה לצוות את הסלע שיוציא מים לעיני כל העם. משה בוחר להכות על הסלע, ומים פורצים ממנו, לשימוש העם וצרכיו. משה ואהרון נענשים על שלא מלאו את הציווי לדבר אל הסלע אלא הכו בו, ונגזר עליהם שלא יכנסו לארץ ישראל.

שיחות כושלות עם מלך אדום (כז-כח)

עם ישראל מתקרב לארץ מכיוון דרום מזרח וחונה בקדש, על גבול ארץ אדום. משה שולח שליחים למלך אדום ומבקש את הסכמתו לחציית ארץ אדום בדרך לארץ ישראל, תוך התחייבות להימנע מגרימת כל נזק. מלך אדום משיב בשלילה ומאיים במלחמה. משה מנסה שוב ומציע תשלום עבור אוכל ומים שיידרשו בעת המעבר. בתגובה, המלך משגר את צבאו לקראת עם ישראל. משה מזוותר, וישראל עוזב את קדש וממשיך בדרכו.

'מיתת נשיקה' בהור ההר (ככ-כט)

עם ישראל מגיע אל הר ההר, השוכן על גבול ארץ אדום, וה' מודיע כי אהרון יסתלק מן העולם. משה, אהרון ובנו-יורשו אלעזר, עולים אל ההר כשכל ישראל צופים בהם. בנקרה מזומנת בהר,

מבט אל תוך הפרשה

סלע שהוא ברז

הסוד המסוקרן של באר מרים והיכן היא כיום?

לאורך כל נדודי המדבר ליוותה את עם ישראל באר מים - סלע מתגלגל שממנו נבעו מים. 40 שנה לאחר יציאת ישראל ממצרים, מרים, אחותו של משה שהייתה נביאה בעצמה, נפטרה. בני ישראל מגלים עם פטירתה שהבאר הפלאית יבשה. הסגוליות של הבאר המיוחדת פשוט נעלמה. היא הפכה לסלע ככל הסלעים. משה מכה בסלע, אף שצווה לדבר אליו, והמים שבים לזרום.

התלמודים דנים בבארה של מרים ובגלגוליה, ועוסקים גם בשאלה המסקרנת מכולן: היכן היא היום, הבאר. התלמוד הירושלמי (מסכת כתובות סז/א) וכן המדרש רבה (ויקרא כב/ד) מצביעים על ים הכינרת כמקום שבו נגנזה באר מרים. התלמוד הבבלי (מסכת שבת דף לה/א) מדריך את מחפש הבאר לטפס לראש הר הכרמל ולהשקיף ממנו על הים. משם, לדבריו, יראה את הבאר ההיסטורית.

לבאר מרים סגולות רפואיות מיוחדות. המדרש מספר על עיוור מוכה צרעת שירד לטבול במערה, שם הזדמנה לו באר

יוצא לאור על-ידי המרכז לעזרי שליחות עורך: לוי שייקביץ עיצוב: אליעזר מרגליות מערכת: אלי קניג, מנחם שייקביץ, אברהם מרינובסקי

פרשה
מבית נשמה

צעירי
אגודת
חב"ד
כל תכנן ככלי אחד

י"ר הרב יוסף יצחק אהרונוב © כל הזכויות שמורות

שולחן שבת

מתורת הרבי מליובאוויטש

מחילה בפה ומחילה בלב

וַיְבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ: חָטָאנוּ כִּי דִבַּרְנוּ בְּה' וְכָךְ. הֲתַפְּלֵל אֵל ה' וַיְסַר מֵעֲלֵינוּ אֶת הַנֶּחֱשׁ. וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם (חוקת כא/ז)

רש"י: מִפְּאֹן לְמִי טָפְּסָה אֵימָה מִפְּנֵי מִחִילָה, אֲלֵךְ יֵהָא אֲכַזְרֵי מְלַמְחֹול.

בני ישראל מתלוננים במפגיע אל משה: "למה העליתנו ממצרים?... אין לחם, ואין מים, ונפשנו קצה בלחם הקלקל!". בתגובה, שלח ה' נחשים ארסיים שהמיתו רבים מהם.

עתה ממחרים בני ישראל לבקש משה שיתפלל עבורם. משה נעתר. בהמשך מורה לו ה' ליצור נחש מנחושת שריפא את החולים. מכך למד רש"י על ערך המחילה.

אך מדוע בחר רש"י להסיק דווקא מכאן ש"לא יהא אכזרי מלמחול", והלא גם בפרשות קודמות ארע לא פעם שבני ישראל פגעו במשה, ולמרות זאת התפלל עבורם ודאג לכל צרכיהם? הסבר הדברים:

משה התבקש על ידי הבורא לייצר את הנחש מרכושו האישי. לכאורה, טבעי יותר שהנחש ימומן מכספי הציבור, שכן הוא נועד לרפא את העם. אלא שבהוראה זו טמון המסר שלמד רש"י - "שלא יהא אכזרי מלמחול".

עצם חובת המחילה אינו חדש, שכן ההיסטוריה של משה רבנו עצמו, ועד לאברהם אבינו מלאה בסליחות ובאיפוק. כאן מצא רש"י חידוש באופן המחילה: שתהיה ללא אכזריות. משום שיש אדם שמוחל כשמתבקש, והוא אף אומר זאת בפה מלא, אולם בליבו נשאר טינה. כאן מוצב רף גבוה יותר: "שלא יהא אכזרי מלמחול" - המחילה תהיה בלב שלם ולא רק כלפי חוץ. מחילה חלקית היא אכזריות: אם הצהרת על המחילה בפיך, מה אכפת לך למחול גם בליבך?

כאשר משה ייצר את הנחש על חשבונו הפרטי ומרכושו האישי, הוא הוכיח שהמחילה איננה רק חיצונית, בפיו בלבד, אלא גם ליבו נקי מכל שמץ של טינה על בני ישראל, והוא באמת נחלץ לעזרת אחיו כדי לבלום את המגפה.

(לקוטי שיחות כרך כ"ח/138)

הם מתלוננים אל ה' ואל משה. ה' שולח נחשים ארסיים להעניש את העם. העם מבין שחטא, ומבקש ממושה שיתפלל עבורם. ה' אומר למשה ליצור תבנית של נחש מנחושת ולהציבו על מוט גבוה. מי שנשך מנחש, הביט על נחש הנחושת ונרפא.

יסי מלחמה ושירת הודיה (כא, י-כ)

בתום כמה מסעות מגיעים ישראל אל גבול האמורי. הללו אורבים לישראל, וה' מחולל נס והצוקים משני עברי הנחל מתחברים והורגים את האמורים שהיו בתוכם. ישראל פוצחים בשירה של הודיה על הנס.

מכים את סיחון האמורי ואת מלך הבשן (כא, כא - כב, א)

המסע צפונה, לאורך גבולה המזרחי של ארץ ישראל, מביא את ישראל לגבול האמורי. שוב שולח משה שליחים, הפעם אל המלך סיחון, ומבקש לעבור בארצו. סיחון משיב אף הוא בשלילה,

מרים והוא התרפא מיד.

רבי משה איסרליש (ה'רמ"א) מציין ב'שולחן ערוך' (אורח חיים רצ"ט) מנהג לשאוב מים מבאר במוצאי שבת ולשתות מהם, כי בארה של מרים מתגלגלת בכל הבארות שבעולם ומימיהם נושאים סגולת מרפא.

ה'כלבו' (ספר הלכה שנכתב בתקופת ה'ראשונים') מספר על אישה שיצאה מביתה במוצאי שבת לשאוב מים. בעלה של האישה כעס עליה, ומרוב פחדה נשבר כד המים והם הותזו על הבעל. הבעל שהיה חולה העיד, שחלקי הגוף שהמים נגעו בהם נרפאו בעוד השאר נותרו חולים.

רבי חיים ויטאל, תלמידו של רבי יצחק לוריא (האריז"ל) מספר (בספר 'עץ חיים' פה/ג) כי התקשה לרדת לעומקה של חכמת הקבלה ששמע מרבו. האר"י לקח אותו לטבריה ושט עמו בימת הכינרת. במקום מסוים עצר האר"י את השייט, מילא כוס במימי האגם המתוקים והגישה לתלמידו. רבי חיים שתה את המים ורבו גילה לו שהמים ששתה נבעו מבארה של מרים הטמונה במקום. מאז, העיד על עצמו שהחל להבין את מעמקי חכמת הנסתר, אותה זקף לזכות מי בארה של מרים.

הוא אף ניסה לתאר את מיקומה המדויק של הבאר (בספר 'שער הגלגולים' לז): "בלכתך דרך ים טבריה אל חמי טבריה, באמצע הדרך ממש, במקום שיש דקלים רבים בשפת הים ההוא, מכוון כנגד מגדל אחד אשר בראש ההר, שם הוא בארה של מרים". דרושים יזמים...

לפצה

העמקה לנבכי פרשנות המקרא

היכן היא ערד?

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֶרֶד יָשָׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים, וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל, וַיֵּשֶׁב מִמֶּנּוּ שְׁבִי. וַיְדַר יִשְׂרָאֵל נָדָר לַה' וַיֹּאמֶר: "אִם נָתַן תִּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי, וְהַחֲרַמְתִּי אֶת עֲרִיהֶם". וַיִּשְׁמַע ה' בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל, וַיִּתֵּן אֶת הַכְּנַעֲנִי, וַיַּחֲרֶם אֹתָהֶם וְאֶת עֲרִיהֶם, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם חֶרְמָה: (במדבר כא, א-ג)

הרמב"ן (רבי משה בן נחמן, דתתקנ"ד - ה'ל) מפרש כי ערי מלך ערד נמצאות בתוך ארץ ישראל. הוא מוכיח את פרושו מהכתוב להלן (לג/מ): "וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֶרֶד וְהוּא יָשָׁב בְּנֶגֶב בְּאֶרֶץ פְּנֵעוֹ". כמו כן, מלך ערד מוזכר בספר יהושע כאחד ממלכי ארץ כנען.

לפי זה, 'החרמת' ערי מלך ערד נעשתה לאחר שבני ישראל חצו את הירדן, נכנסו לשטח ארץ כנען ועסקו בכיבושה. נמצא, כי הכתוב בפרשתנו: "ויחרם אותם ואת עריהם ויקרא שם המקום חרמה", התרחש בנקודת זמן מאוחרת מהרצף הכרונולוגי של הפרשה: לא בימי משה כי אם בעת כיבוש הארץ בידי יהושע.

ואכן, בספר שופטים נאמר (א/טז): "וַיִּבְנֶי קִינִי הִתֵּן מֹשֶׁה עָלָיו מַעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוּדָה מִדֶּבֶר יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּנֶגֶב עֶרֶד... וַיִּלְךְ יְהוּדָה אֶת שְׁמֵעוֹן אֲחִיו וַיִּכְּפוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב צִפְתָּ וַיַּחֲרִימוּ אוֹתָהּ, וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר חֶרְמָה".

משה, אך הוא שולל את הדברים ומתבטא על האומרים כך: "לא אמרו כלום", כלומר, אין ממש בדבריהם.

והוא מסביר: "כי אותו המקום יקרא בתחילה צפת וזה מלך ערד". כלומר, לשון הכתוב בשופטים הוא: "וַיִּכְּפוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב צִפְתָּ וַיַּחֲרִימוּ אוֹתָהּ וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר חֶרְמָה". הרי שהכתוב אינו מתאר את כיבוש ערד.

לדעתו, אין כל הכרח לקשר בין "מלך ערד" ו"חרמה" שבפרשתנו ל"מלך ערד" ו"חרמה" המוזכרים בספרים יהושע ושופטים, משום שקיימים במקרא מקומות שונים בעלי שם זהה: "והאמת, (אלו) שני מקומות, ורבים במקרא כמו הם".

לאור האמור כתב ראב"ע: "ומלך ערד, על פשוטו, הוא מעבר לירדן מזרחה". כלומר, מלך ערד המוזכר בפרשתנו ועריו נמצאים מזרחית לנהר הירדן, מחוץ לארץ ישראל, הנמצאת במערבו.

ובלשון הרמב"ן: "והשלים עוד בכאן לספר כי החרמו ישראל גם את עריהם אחרי בואם בארץ כנען אחרי מות יהושע, לקיים את נדרם אשר נדרו, ויקראו שם הערים חרמה, והוא מה שנאמר בספר שופטים... 'וילך יהודה'...".

הייתכן שהתורה תתאר בהווה מאורע שיתרחש בעוד זמן רב?

לפי רבי יצחק אברבנאל (ה'קצ"ז - ה'רס"ט) הדבר אפשרי: "משה כתב את התורה כאשר ציווה ה' מילה במילה, ולכן אינו מהבטל שהוא, עליו השלום, יכתוב בה דברים עתידיים להיות אחרי מותו... וכן נאמר גם כן שכתב כאן איך נתקיים נדר ישראל עם הכנעני ובעריהם שהיה אחרי מותו".

אולם, יש חולקים על פירוש הרמב"ן: רבי אברהם אבן עזרא (ד'תתמ"ט - ד'תתקכ"ד) מזכיר בפירושו כי "רבים אמרו" שהכתוב בפרשתנו התרחש זמן רב אחר מות

מלכודת בארמון

סיפור

זאת התורה: אדם פי ימות באהל – כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים. (במדבר ט/ד)

הצאר פתח ושאל את הרבנים: "מי נחשב אצלכם לפוסק הגדול ביותר, שדבריו מחייבים את כולכם?".

"משה רבנו", מיהר רבי יהושע להשיב. "הוא קיבל את התורה בסיני מידי הקב"ה, ועל-כן דבריו מחייבים את כולנו".

"ומי הבא בתור אחריו בחשיבותו?", שאל הצאר.

"יהושע בן-נון", הזדרז שוב לענות. "ואחריו?".

רבי יהושע פירט באוזני הצאר את סדר הדורות של עם-ישראל. הזקנים, הנביאים, השופטים, התנאים, האמוראים, הגאונים... שאל הצאר: "האם דברי כל החכמים מחייבים את כולם?".

פעם נקרא רבה של ראדום שבפולין, הגאון רבי יהושע לנדוי, לפגישה עם הצאר פסקביץ'. סיבת הזימון לא נמסרה לו. כשהגיע לארמון גילה להפתעתו שני רבנים נוספים, שגם הם הובהלו בלי התרעה מוקדמת.

בעודם ממתנינים, הבחין רבי יהושע בספר דק מונח על ארון ספרים. להפתעתו, זה היה חומש במדבר באותיות עבריות.

רבי יהושע התפלא. מה לחומש בטרקלינו של הצאר? הוא עלעל בספר בזריזות, ואחר החזירו למקום שבו היה מונח.

פמליית הצאר נכנסה. רבי יהושע זיהה בין יועציו יהודי משומד, שבעבר כבר ניסה לפגוע ביהדות.

הרב זושא
גרינברג

הארה

למה? ככה!

- אוטוטו נכנסים לארץ, ופתאום: פרה אדומה הדרך להתמודד נכון במציאות משתנה

פרשני המקרא תמהים על דיני פרה אדומה המופיעים בפרשתנו: למה התורה מספרת את כל זה רק עכשיו, בשנת ה-40 לנדודים במדבר, הלוא כבר בשנה הראשונה היו טמאי מת. מה גם, שכל מי שהביא קורבן נדרש להיטהר. ושאלה לשונית: מה פשר הניסוח הפותח: "זאת חוקת התורה", ולא: "זאת חוקת הפרה".

נושא אחר שמתועד בהרחבה בפרשה, הוא פטירת מנהיגי ישראל בדור המדבר: מרים הנביאה, אהרון הכהן וגם רמז לסופו הקרב של משה רבינו שיסתלק במדבר.

אלו אבדות משמעותיות מאוד. עם ישראל התייתם משלושת הרועים שדאגו לו. אלו מיליוני אנשים שכל מחסורם ויהבם היו תלויים אך ורק בהם: המים באו בזכות מרים, ענני הכבוד בזכות אהרן והמן בזכות משה. וכל אלו צריכים לפתע לדאוג לעצמם.

משה רבינו מבקש לתת לישראל 'צידה לדרך'; להדריך אותם כיצד להתזקק מעמד בשנים הבאות, והמילים של התורה הן: "זאת חוקת התורה".

מהו חוק? ציווי שאין לו הסבר הגיוני. שואלים מדוע לקיים את מצות פרה אדומה ומה ההיגיון שבמצווה, והתשובה היא: ככה! אין הסבר, עושים אך ורק מפני הציווי הבורא.

תכתיב כזה אינו מקובל בשום חברה נורמלית. מאחורי כל מעשה וצעד עומד היגיון. כאן מלמדת התורה, שהתשובה 'ככה' משמשת הסבר מספיק טוב כדי לקיים מצווה...

עתיד אחר

עד לאותו היום, בני ישראל קיימו תורה ומצוות כי זה היה הדבר החכם והנכון לעשות. הם עמדו למרגלות הר סיני וקיבלו את התורה ולמדו עליה מפי משה. מה הפלא שקיימו את כל מצוות התורה?

עכשיו, עומדים לפני הכניסה לארץ בני דור חדש, שלא ראה בעיניו את מעמד הר סיני. כבר לא יהיו ניסים ולא מנהיגים כמו אלו שהובילו את אבותיהם. משה רבינו בא ונותן להם את המרשם הבטוח איך יתפקדו כעם ישראל גם בעתיד: "זאת חוקת התורה" - עליכם לקיים את מכלול מצוות התורה אך ורק בגלל שזה רצון הבורא.

מפני שיבואו ימים ומצבים שבהם לא תהיה כל סיבה הגיונית לקיים תורה ומצוות. להיפך; השכל יבקש לנטוש ולעזוב את התורה חלילה. הדבר היחידי שיחזיק יהודי הוא 'ככה!'; בלי שום סיבה הגיונית. רק קיום החוק לבדו ייתן לו את הכוח להתגבר על כל הטעמים המפולפלים והמנומקים מדוע לא לקיים את התורה.

הורים אוהבים את ילדיהם כי הם ילדיהם, בלי שום סיבה אחרת. ואם נתחיל לנמק, 'נחלל' את הקשר הזה. גם מערכת היחסים שבין יהודי לבוראו לא מבוססת על היגיון. אדם יכול להצהיר ששמירת השבת מסבה לו הרגשה טובה, וזה נכון. אבל, נניח שהסיבה הזו תתבטל, האם יחדל מלשמור שבת?

למרבית המצוות יש פשר וסיבות שמקלים על קיומן וגורמים לנו שמחה. אבל הסיבה האמיתית לקיומן הוא - ככה; זה רצון ה'.

הרב זושא גרינברג הוא שליח הרבי מליובאוויטש ורב בית חב"ד בסולון אוהיו, ארה"ב

גאולה בפרשה

הרמב"ם מפרט את תשע הפרות אדומות שנעשו עד כה, מימי משה רבינו עד לחורבן בית שני. ומסיים: "העשירית יעשה מלך המשיח, מהרה יגלה, אמן כן יהי רצון".

מדוע משלב הרמב"ם בספרו ההלכתי משאלה ותפילה? אלא הוא מבקש ללמדנו, שהציפייה והתפילה לגאולה צריכה להיות עמוקה כל כך, עד שגם כאשר נושא הגאולה עולה כבדרך אגב, הדבר צריך לעורר אצלנו רגשות עמוקים של כמיהה ותקווה, ולשאת תפילה לבואה.

(ליקוטי שיחות כרך כז/181)

רבי יהושע השיב מיד: "לא! אלה פירושים עצמאיים שלהם בלבד".

עמיתיו של רבי יהושע זעו באי-נוחות למשמע התשובה הבלתי-נכונה. בליבם תמהו, אך הבליו, בהנחה שרבי יהושע יודע מה שעושה.

הצאר נראה מרוצה מהדברים ופטר אותם לשלום.

רק בצאתם מהארמון שאלו השניים את רבי יהושע לפשר דבריו.

"אינכם מבינים", השיב בחיך, "כשראיתי את החומש על ארון הספרים, תהיתי מה זה עושה שם. עלעלתי בספר וגיליתי קפל בעמוד שבו הופיע הפסוק: "זאת התורה, אדם כי ימות באוהל". בתחתית הדף הופיע פירוש ה'אור החיים' הקדוש, שרק מת מישאל מטמא ואילו גופת אדם גוי אינה מטמאה. ה'אור החיים' מוסיף לפרט את מעלת ישראל על אומות העולם.

"הבנתי מיד שיש כאן מזימה של אחד המומרים, המנסה להשחיר את פני היהדות בעיני הצאר. סובבתי את תשובתי בדרך שתבהיר לצאר, כי דברי ה'אור החיים' אינם הלכה אלא פרשנות 'פרטית'..."

מדרשים

פרשה למעשה

הרב מנחם והבה,
רב וראש כולל להוראה
'תורה שלמה' בירושלים

ביקור כוהנים בבתי-רפואה

"אדם כי ימות באהל, כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים". (במדבר י"ט/ד)

פרשתנו עוסקת בדיני טומאת מת, ממנה מיטהרים בעזרת אפר פרה אדומה. המת מטמא לא רק את הנוגע בו או את הנושא אותו, אלא את כל מי נמצא עמו ב"אוהל", כלומר: באותו מבנה.

דיני טומאת אוהל היו משמעותיים בעיקר עבור המבקשים לעלות לבית-המקדש או לאכול מבשר הקורבנות. אך גם בימינו יש להם השלכות עבור הכוהנים, שאסור להם להיטמא למתים.

אחת הסוגיות הנפוצות היא שאלת כניסת כוהנים לבתי-רפואה, שכן בהם יש מספר מוקדי טומאה: חדרי מתים, מתים במחלקות השונות, נפלים, בנק איברים, מכון פתולוגי, מעבדות ומכוני מחקר ולימוד.

לדעת חלק מפוסקי ההלכה, בבתי-רפואה בהם רוב המאושפזים גויים ניתן להקל ולאפשר את כניסת הכוהנים, כיון שגויים אינם מטמאים באוהל.

אולם בבתי-הרפואה בישראל, בהם רוב החולים יהודים, מותקנות דלתות כפולות שלעולם אינן נפתחות יחד, מה שגורם לכך שהטומאה לעולם אינה מתפשטת בכל בית הרפואה. ברם, גם כשהמת או הכוהן שוהים בחדר סגור, ככלות הכול הם נמצאים באותו המבנה. בעיה נוספת היא דין "סוף הטומאה לצאת": חכמים קובעים שכל עצם שנמצא במסלול היציאה העתידי של המת - נטמא מראש.

פוסקי ההלכה נדרשו לפתרונות יצירתיים ומגוונים על מנת להימנע אף מאיסור זה, ואכן קיימים בתי-רפואה העומדים בכל התקנים המחמירים. אולם, גם במקום שעדיין יש חשש לאיסור זה, מאחר שחומרתו פחותה - יש מקום להקל בו במצבים מיוחדים לאחר שאלת רב שישקול להתיר לצורך כבוד הבריות, או כשמדובר בצורך מצווה, כמו ביקור חולים. גם לעובדים לפרנסתם בבית-הרפואה יש מקום להקל. אך כל זה בתנאי שנעשה בירור מוקדם שאין מת במקום, ותוך הקפדה לשהות מאחורי דלת סגורה. בכל אופן, אין לכוהן להיכנס לבית-הרפואה ללא צורך מיוחד.

במדרש (רבה/חוקת) מסופר שמשה רבינו שמח לקבל את מצוות פרה אדומה המטהרת מטומאת מת:

אמר רבי יהושע דסקינין בשם רבי לוי: על כל דבר ודבר היה אומר הקדוש ברוך הוא למשה אומר לו טמאתו וטהרתו, כיון שהגיע לפרשת "אמר אל הכהנים" (בה מדובר אודות טומאת מת) אמר לו משה: רבוננו של עולם, אם נטמא זה (בטומאת מת) במה תהא טהרתו? (והקדוש ברוך הוא) לא השיבו. באותה שעה נתפרקמו פניו של משה. כיון שהגיע לפרשת פרה אדמה אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: באותה שעה שאמרתי לך אמר אל הכהנים, ואמרתי לי אם נטמא במה תהא טהרתו לא השבתיך - זו טהרתו: "ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת".

המדרש מבאר כי הפשר של מצוות פרה אדומה הינו נשגב ובלתי מושג, ולא התגלה אפילו לשלמה המלך, שהיה חכם מכל אדם. רק למשה רבינו גילה הבורא את טעם המצווה:

"זאת חקת התורה וגו'" רבי יצחק פתח: (אמר שלמה המלך) "כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", פתיב (על שלמה המלך): "וינתן אליהם חכמה לשלמה (הרבה מאוד ורוחב לב כחול אשר על שפת הים)", מהו "פחול"? רבנן אמרי: נתן לו חכמה פנגד כל ישראל, שנאמר: "והיה מספר בני ישראל פחול הים וגו'..."

אמר שלמה: על כל אלה עמדתי (עמדותי בדעתי על טעמי כל מצוות התורה), ופרשה של פרה אדמה חקרתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אחכמה - והיא רחוקה ממני" (לא זכיתי להבינה).

"וידבר ה' אל משה... דבר אל בני ישראל) ויקחו אליה פרה אדמה". אמר רבי יוסי ברבי חנינא, אמר לו הקדוש-ברוך-הוא למשה: לך אני מגלה טעם פרה, אבל לאחר - חקה".

המדרש מבהיר כי בביאת המשיח יתגלו כל צפונות התורה, ואף ה'סוד' של מצוות פרה יהיה גלוי לכל:

בעולם הזה חקה אבל לעתיד לבא אני מגלה טעמי פרה, דאמר רב הונא: פתיב, "פי אקח מועד אני מישרים אשפט", וכתיב "והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון", יקפאון פתיב (ופירושו: יצופו), דברים המכסים מכם בעולם הזה עתידים להיות צפים לעולם הבא (כלומר, מגולים ונראים כמו דבר הצף ונראה על פני המים)".

מבט נשי

הרבנית אירית ציפורי
שליחת חב"ד בקריית-שמונה

מרים, תני לנו מים

"ולא היה מים לעדה, ויקחלו על משה ועל אהרן" (במדבר כ/ב)

פרשת 'חוקת' מתארת את הפרידה משלושה מנהיגים מופלאים: משה, אהרן ומרים, הצוות המשולש שהוביל את בני ישראל מאז היותם לעם. הם בנו בהם תקוות שייצבו את לכידותם, עוררו בהם רצון וכוחות להתגבר על השעבוד הנורא, ארגנו את קבוצות הנשים והגברים, והובילו את כולם לעבר הארץ המובטחת.

בתחילה נפרדים ממרים הנביאה שמתה ונקברת במדבר צין. מספר פסוקים לאחר מכן מתבשרים משה ואהרן על מותם טרם כניסתם לארץ, "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל". את מותו של אהרן הכהן "על גבול ארץ אֲדוֹם" אנחנו מלווים בהמשך הפרשה, ואילו תיאור פטירתו בפועל של משה רבנו יופיע בשלב מאוחר יותר.

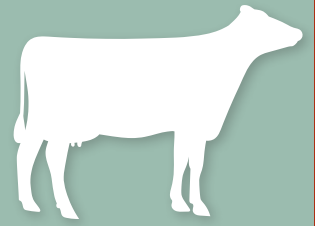
מעט למדי אנו יודעים על מרים ועל אישיותה, רק מי 'באר מרים' שהרוו את העם מגלים מעט מן המכוסה. המים, שללא קלוריה אחת מוליכים את כל הערכים התזונתיים לכל תא בגוף ומזרימים חיים. מים שמגיעים לכל פינה, הם החומר ששוטף ומטרה את כל חלקי הגוף כשטובלים בהם. מים ששמן נרדף למושג חיים מפני שאי אפשר לחיות בלעדיהם, הם כעת ניצבים כמו נד, ומעידים על המתנות של מרים, שחסרות כל כך לכולם.

כמו המים, חלחלה מרים ללבבות. עוד אז במצרים, שכנעה את אביה לא להתיימש מהקושי וחזקה את בני המשפחה. באמונתה הסוחפת דירבנה את עדת הנשים להתכונן לגאולה, ולהביע את רגשותיהן בשמחה גלויה. היא לא ניסתה להמציא משהו חדש כדי שיזכרו אותה, אלא פעלה שהמזון לנפש שהביאה תורת משה, תגיע ותחדור לכל פינה בעם. שהאור שהדליק אהרון במנורה יימשך בליבו של כל ילד. וגם אם נדבק רבב באחד מהם, או שהתגלתה תופעה לא חיובית שצריך להסיר, היא הביאה את מימיה, ואפשרה לו להישטף בזרם של חסד ואהבה. ולמרות שתרומתה ליזופיו של העם נודעה רק אחרי ארבעים שנה, היא המשיכה לזרום כל אותו זמן ולהביא חיים של משמעות לכל קצותיו.

את המים של מרים שואבות עד היום נשים כמוך וכמוני. כל אחת מאיתנו מנהיגה בחלקת האלוקים הקטנה שלה. במטבח בבית או בחדר הכיתה, אנחנו מאפשרות לתחושת הקיום לזרום אל ליבו של הילד. מעודדות אותו להתחבר לאור שמנצנץ בו, מנחות אותו בתעצומות הרחק מאימונים של כוחות הרסניים, ושוטפות אותו באהבה שמסמנת את מקומו הבלעדי בעולם. המים שלנו מביאים חיים של דבקות לבורא, והתחברות למשמעות העמוקה שיש בכל שלב ובכל צעד.

פרה ייחודית בעלת גוון אדום, שנשחטת, נשרפת ואפרה המהול במים מותז על תמאי מת כתהליך של טיהור.

פרה אדומה

טמאי מת

אנשים ונשים שבאו במגע מטמא עם מת. טומאת מת היא החמורה והקשה ביותר להפקעה. על טמא מת נאסר לאכול את התרומות המופרשות ואת חלקי הקורבנות שאינם נשרפים על המזבח.

נדירה במיוחד

מדברי חז"ל עולה שאפר הפרה שעשה משה במדבר שימש את עם ישראל כ-1000 שנה.

עשירית למניין

המשנה מספרת שבימי בית שני נעשו שמונה פרות אדומות. הראשונה נעשתה בראשית ימי בית שני על ידי עזרא הסופר, ולאחריה באו עוד שבע פרות, עד חורבן הבית.

לטהר את עם ישראל

קודם שהוצא להורג יחד עם בני קהילתו בטרבלינקה, פנה האדמו"ר רבי ישראל שפירא מגרודז'יסק הי"ד לצאן מרעיתו, ונשא בפניהם נאום מצמרר:

"שמעו אחי ואחיותי, עם ה'! עלינו לשמוח כי זכינו שאפרנו, כאפר פרה אדומה, יטהר את עם ישראל כולו. אנו חייבים לראות את עצמנו מאושרים, שנפל בחלקנו לסלול את הדרך לפני הגואל הקרב ובא, ולקבל באהבה את עקדתנו על קידוש שמו יתברך. הנני מצווה עליכם שלא תהססו ולא תכבו בלכתכם אל הכבשן... אדרבה; היו בשמחה, ובנינון אני מאמין, וכרבי עקיבא בשעתו הסתלקו מן העולם ב"שמע ישראל", ב"אחד"..."

(פנסק הקהילות פולין, ירושלים תשמ"ט כרך ד' עמ' 172-169)

ארבעה קריטריונים

על הפרה אדומה לענות על ארבעה תבחינים

להיות אדומה. הימצאותן של שתי שערות שאינן אדומות בקרבה זו לזו פוסלת את הפרה.

להימנע ממלאכה. אין להשתמש בפרה לעבודת החרישה, ולמעשה אסור כל שימוש בה.

אין בה מום. מום – כהגדרתו בדיני הקורבנות לעניין פסילת הבהמה מלהיות קורבן.

בוגרת. גילה של הפרה לא יפחת משנתיים ימים.

שמים על השולחן

חוויה משפחתית מסביב לשולחן השבת ולפרשת השבוע

מה בתפריט: שלום

מנת פתיחה

שבת שלום לכולם,

אני רוצה לפתוח בחידה. איזו מילה הזכרנו לפני הקידוש בליל שבת לפחות 24 פעמים?

רמז: המילה הזו מוזכרת גם בתפילה, בברכת המזון ובקדיש. זו מילה שאנשים אומרים בעת שהם נפגשים, ובמיוחד כאשר מדובר בשבת.

ניחשתם נכון, זו המילה 'שלום', והפעם נלמד עליה. בפיוט 'שלום עליכם' מזכירים 'שלום' 24 פעמים, ובכל פעם שנפגשים מאחלים 'שלום', או 'שבת שלום'.

המנה העיקרית

פרשת חוקת מספרת על הסתלקותו של מי שהיה סמל השלום - אהרן הכהן, אחיו הגדול של משה רבינו. הלל אומר עליו: "הוא מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

בעת פטירתו היו בעם ישראל 3,000 נערים ששמו 'אהרן'. מדוע? אלו נערים שהורים שלהם היו מסוכסים זה עם זה. אהרן פנה מיוזמתו לאיש וסיפר עד כמה אשתו מצטערת ורוצה להתפייס. הבעל היה שומע ומתרגש, ומבקש אף הוא להתפייס. אהרן היה הולך לאישה ואומר לה שבעלה מעוניין לעשות שלום. כך, בחסות אהרן, היו בני הזוג עושים שלום בית ביניהם, ולא עוזבים זה את זה. לילד שנולד בעקבות זאת קראו אהרן, על שם מי שהביא לשלום ביניהם.

את ה'טריק' הזה עשה אהרן לא רק בין איש ואשתו, אלא אפילו בין חברים שהסתכסכו.

אבל איך אהרן ידע בהתחלה שהם מעוניינים להתפייס, עוד לפני שהסכימו לעשות זאת? ואולי הם רוצים לריב ולא להשלים?

אהרן ידע כלל גדול: רוב האנשים אוהבים

הרב אליהו שוויכח
שליח חב"ד
ורב בית כנסת שערי
השלום צפון תל אביב

הצצה להפטרה

הדחי שהפך למושיע

"וַיִּפְתַּח הַגִּלְעָדִי הַיְהוָה גְבוּר חַלַּל..." (מתוך: שופטים יא. א-ג)

הקשר לפרשת חוקת: בפרשה ובהפטרה מסופר על מלחמת ישראל עם סיחון

סיפור מלחמת יפתח בעמון מתרחש בתקופת השופטים, בין פטירת יהושע בן-נון עד להכתרת שאול המלך, שהתאפיינה בהיעדר משטר מסודר: "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה" (שופטים כ"א/כ"ה).

בני עמון (כיום באזור רבת עמון שבירדן) קמו למלחמה כנגד שבט מגשה שישבו ברכס הרי הגלעד שבעבר הירדן המזרחי.

זקני השבט התכנסו ודנו כיצד להתגונן מפני העמונים, וחיפשו גיבור חיל שישב למלחמה שערה.

אז נזכרו ביפתח.

מוצאו של יפתח היה מארץ גלעד, אך מאחר ואימו הייתה פילגש, סולק ממנה בידי אחיו והתגורר ב'ארץ טוב' הסמוכה. שם חָבַר לאנשים ירודים מבחינה ערכית.

משלחת של זקני הגלעד פנתה ליפתח וביקשה ממנו לבוא לעזרת אחיו. יפתח השיב בעלבון: הלוא גירשתם אותי מתוככם, וכשאתם בסכנה נזכרתם בי?

די לכיבוש?

בני הגלעד השיבו: אילו היינו מזלזלים בך, היינו שולחים אליך שליחים. באנו אליך בעצמנו, וזו הוכחה שאנחנו מכבדים אותך ורוצים שתעמוד בראשנו.

יפתח ענה להם באותו המטבע: אני מסכים, בתנאי שאם אנצח - תמנו אותי למנהיג קבע. זקני הגלעד נענו, והבטיחו בשם השם שכן יהיה.

העם כולו התכנס במצפה כדי להביא להשראת השכינה, ויפתח נשא תפילה להצלחת המלחמה.

תחילה פתח בהידברות עם מלך עמון, וניסה לברר את מניעיו למלחמה. המלך טען כי ארץ הגלעד היא שטח שכבש משה רבינו מידי העמונים, ואם יוחזרו השטחים ישרור שלום.

יפתח השיב למלך עמון: כיבוש הגלעד מידי סיחון (שכבשה קודם לכן מהעמונים) נכפה עלינו, לאחר שזה פתח במלחמה כנגדנו על שביקשנו לעבור בארצו בדרכנו לארץ ישראל. בנוסף, בלק מלך מואב שלט באזור והחריש, ומדוע דווקא עתה, לאחר שלוש מאות שנה של הסכמה בשתיקה, התעוררה התביעה?

השיחות פוצצו; מלך עמון לא השיב ליפתח, והאחרון מגייס צבא ויוצא למלחמה. בכוח ה' הכניע יפתח את בני עמון בידי יפתח ובני ישראל.

מיהו מנהיג?

חז"ל לומדים מיפתח שני דברים מעניינים:

מצד אחד (בבא קמא צב/ב): אדם נוטה להתחבר לדומים אליו. יפתח, שייחוסו היה מפוקפק, אכן התחבר עם "אנשים ריקים" בארץ טוב.

מצד שני: מרגע שנבחר להנהיגה קיבלו אותו ישראל בהכנעה. בתלמוד (מסכת ראש השנה כה/ב) נאמר: "יפתח בדורו, כשמואל בדורו". יפתח שווה ערך לשמואל הנביא המובהר. מפני שהנהיגה נמסרת משמים. מי שהתמנה למנהיג, אפילו אם הוא "קל שבקלים" מבחינה ערכית, יש לקבלו "כאביר שבאבירים".

לוקח אישי

הרב אריק מלכיאלי, מרצה לחסידות

מריבות הן שקר...

לצד השני. וכאשר השניים נפגשו בשוק, הם התחבקו והתפייסו באהבה גדולה. אגב, מכאן לומדים פרט הלכתי שמותר 'לשנות', כלומר לשקר בעדינות, לצורך השכנת שלום.

אך הרבי מליובאוויטש הסביר שלאמיתו של דבר לא היה בכך שקר. כשאהרון אמר שהחבר רוצה להשלים, זו הייתה אמת לאמיתה: אדרבה! השנאה והמריבה הן השקר. מכיוון שאף אחד לא באמת רוצה לשנוא. העוינות מחלישה את האדם וזוללת את האנרגיה הפנימית שלו. כל אחד, בעומק אישיותו, היה מעדיף חיי שלום ואהבה על פני מחלוקת וניכור.

הרעיון הזה מהווה מסר חד עבורנו. לעיתים, במהלך החיים ובלהט האירועים, אדם נגרר למריבות ולסכסוכים. זה יכול להיות בזוגיות בבית, בחינוך, מול קולגות וביחסים בינאישיים.

צריך תמיד להזכיר לעצמנו, שאנחנו לא באמת רוצים להיות שם. זה הורס אותנו, ולא מקדם אותנו לשום מקום. השלום הוא כלי המחזיק ברכה בכל התחומים.

איזה אירוע עצוב מתואר בפרשתנו: אהרון הכהן, אחיו של משה רבינו והאיש מספר 2 בהנהגת עם ישראל, עולה להר ההר, לעיני בני ישראל, אל מותו המתוכנן. התורה מדגישה שכל עם ישראל התאבלו על פטירתו והרגישו את חסרונו: 'וַיָּאָו כָּל הָעֵדָה כִּי גִוַע אֶהְרֹן; וַיִּבְכוּ אֶת אֶהְרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל' (במדבר כ/ט). נדיר למצוא אירוע שכל הציבור מתאחד סביבו ומביע אותו רגש ביחס אליו. פטירת אהרון הייתה כזו: לא היה מי שהתייחס באדישות, לא היה אדם שהפטיר בסתמיות: "עצוב, אבל אני לא מכיר את הנפטר".

הסיבה לפופולריות הגדולה של אהרון, היא עיסוקו הרב בהשכנת שלום בין יריבים.

המדרש מספר שאהרון התמסר ממש לגישור בין אויבים מושבעים. והוא עשה זאת בצורה מאוד מקורית, יצירתית ומתוחכמת: אהרון פנה לכל אחד מהצדדים בנפרד וסיפר לו שהיריב שלו ממש 'משתוקק' להשלים אתו, פשוט הוא לא יודע איך לרדת מהעץ... כך אמר גם

הרב חיים הרב
שליח חב"ד בבאר-
שבע ומרצה ליהדות

שלום ולא מחלוקת. גם מי שמתעקש בעת מריבה שאינו מוכן להתפייס, מתכוון בדרך כלל לכך שאינו מוכן לעשות את הצעד הראשון. אולי הוא חושש שאם יעשה את הצעד הראשון, הדבר יתפרש כחולשה בעיני היריב. יתכן שהוא חושב כי האשמה מוטלת על היריב, ולכן היריב צריך לעשות את הצעד הראשון. שני הצדדים מטפסים על עץ, ומחפשים סולם כדי לרדת ממנו.

אהרון בחר לעשות במקומם את הצעד הראשון. בפנייה אל כל אחד מהצדדים, הגיש להם סולם לרדת מהעץ הגבוה, והזכיר להם שבאמת הם מעדיפים להשלים ולא לריב. והשיטה שלו הצליחה. לפחות 3,000 בני זוג השלימו בזכות זה שהיה מי שעזר להם לעשות את הצעד הראשון.

אולי גם אנו נהיה "תלמידיו של אהרון"? לעיתים אנו נפגעים ממישהו, וזה טבעי. במקום להתעקש ולהתבצר במריבה, נלמד מאהרון לעשות את הצעד הראשון. לפנות אל הצד השני ולהציע התפייסות. ואם אנו רואים אנשים אחרים שרבים ביניהם, נפעל בחוכמה ונעזור להם להתפייס.

לוקיישן

לקינוח

בקרב תגיע הגאולה, וישרור שלום בכל העולם, כדברי הנביא ישעיה: "לא ישא גוי אל גוי חרב, ולא ילמדו עוד מלחמה". אז לקינוח, נכיר את המילה 'שלום' במגוון שפות:

אנגלית Peace (פִּיס)

רוסית мир (מִיר)

צרפתית paix (פֶּה)

ספרדית (פִּס')

איטלקית pace (פֶּצ'ה)

פורטוגזית Paz (פֶּז)

ערבית سلام (סִלָּם)

באיזה איחול נסיים? כמובן, "שבת שלום!"

ההר, ירדן. יש המשיינים את ההר הזה עם אתר מותו וקבורתו של אהרון הכהן. צילום: יוליה קביבולינה, שטרסטוק